

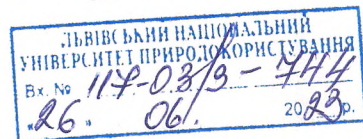
РЕЦЕНЗІЯ
на дисертаційну роботу
ТЕМНЕНКО СОФІЇ МИКОЛАЇВНИ
«ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК РИНКУ КОРМОВИХ ДОБАВОК»,
що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань
05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок з планами роботи Львівського національного університету природокористування

Актуальність теми дисертаційного дослідження визначається економічною доцільністю забезпечення виробників продукції тваринництва кормовими добавками в умовах динамічного і мінливого ринкового середовища.

Оскільки сьогодні в Україні тваринництво розвивається у двох секторах сільськогосподарських товаровиробників (корпоративний та індивідуальний), то суб'єктами ринку кормів є всі категорії сільськогосподарських підприємств, господарства населення і підприємства, які виробляють та використовують корми для тварин на комерційній основі. Водночас структурні та галузеві перекоси в українському аграрному секторі визначають необхідність створення висококонкурентного ринкового простору, в якому як тваринницькі господарства, так і підприємства з виробництва кормів зобов'язані будувати ефективний бізнес. У таких умовах усі суб'єкти ринку кормів мають вибудовувати підходи і втілювати принципи для забезпечення зростаючої конкурентоспроможності, зокрема на зовнішньому ринку.

Функціонування ринку кормів – це насамперед збалансованість його складових, а також досягнення відповідної рівноваги, передусім попиту і пропозиції. Це забезпечує вигідні умови і для виробників кормів, і для споживачів – господарств населення та сільськогосподарських підприємств, які займаються тваринництвом. Пропозиція на ринку кормів залежить від обсягу виробництва фуражного зерна та об'ємистих кормів; продуктів переробки комбікормової, борошномельної, цукробурякової та олієжирової промисловості; продуктів хімічної промисловості – кормових добавок.

Водночас виробники кормів постачають свою продукцію на ринок у такій кількості і такої якості, на які є попит. Не менш важлива ознака – кількість покупців на ринку; очікувані зміни вартості; ступінь доходу конкретної категорії споживачів, який формує купівельну спроможність як сільськогосподарських товаровиробників, так і господарств населення, тощо.

Отож, розробки практичних рекомендацій стосовно формування концептуальних засад функціонування ринку кормових добавок в Україні актуальні, мають теоретичне значення і прикладну цінність.

Усе перелічене, а також відповідний рівень наукової новизни отриманих результатів, дають підстави для позитивної оцінки дисертаційної роботи.

Актуальність теми дисертаційної роботи підтверджується і тим, що результати дослідження отримані дисертанткою у процесі активної участі у розробці наукових тематик факультету управління, економіки та права Львівського національного університету природокористування: «Організаційно-економічний механізм забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектору економіки та села» (номер державної реєстрації 0116U003176) на 2016–2020 роки) та «Механізми забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектору економіки та сільських територій» (номер державної реєстрації 0121U108898) на 2021–2025 роки.

У межах зазначених наукових тематик авторка розробила теоретичні та методичні положення щодо формування організаційно-економічних засад формування ринку кормових добавок, зокрема запропонувала трактування сутності ринку кормових добавок як економічного середовища, методичний підхід до класифікації кормових добавок, підходи до проведення оцінки конкурентного середовища на ринку кормових добавок. Окрім цього, авторка удосконалила підходи до визначення ринку кормових добавок, ґрунтовно проаналізувала його розвиток та засади формування інструментарію регулювання обігу кормових добавок в Україні.

Загальна оцінка змісту роботи

Ознайомлення із змістом дисертаційної роботи дає змогу дійти висновку, що виклад матеріалу відповідає поставленій меті, висунуті здобувачкою наукові завдання виконані, мети дослідження досягнуто. Дисертація має чітку і логічну структуру, стиль викладу матеріалу – науковий. Структурно-логічна побудова дисертації дозволила авторці комплексно дослідити проблему за обраною темою та забезпечити можливість системного підходу до формування ринку кормових добавок.

Основні наукові результати, їх новизна, ступінь обґрунтованості та достовірності

Мета дослідження, що полягає у всебічному науковому обґрунтуванні й поглибленні теоретико-методологічних і практичних підходів стосовно концептуальних засад формування та розвитку ринку кормових добавок в Україні та ґрунтується на результатах діагностики його стану та перспектив розвитку, обумовила теоретичне і методологічне спрямування дослідження. Одержані результати та прикладні рекомендації ґрунтуються на опрацюванні великого обсягу статистичної інформації, застосуванні новітніх методів дослідження, узагальненні світового та вітчизняного досвіду функціонування ринку кормових добавок. Достовірність та обґрунтованість зроблених висновків і рекомендацій визначається сукупністю викладених наукових результатів. Висновки та рекомендації, сформульовані дисертанткою, достовірні, належним чином обґрунтовані фаховим використанням відповідних методів дослідження: аналізу і синтезу, SWOT-аналізу, PEST-аналізу, монографічного, узагальнення, порівняння, методу анкетування, економіко-статистичного, абстрактно-логічного, структурного-семантичного, графічного та інших.

Інформаційною базою дисертаційної роботи слугували дані Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, Служби державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду

на державному кордоні і транспорті, Державної митної служби, Державної служби статистики України та Державної податкової служби України, результати обстеження підприємств Львівської області – споживачів кормових добавок, наукова література, особисті спостереження автора дисертаційної роботи.

Таке розмаїття інформаційних джерел, високий ступінь аналітичності інформації забезпечили не тільки належний рівень достовірності висновків і пропозицій, а й дали змогу дослідити передумови і чинники розвитку кормових добавок.

Задля досягнення мети дослідження з'ясовано сутність сучасного ринку кормових добавок, охарактеризовано його складові та місце в системі товарних ринків; визначено особливості використання кормових добавок виробниками продукції тваринництва; встановлено тенденції розвитку галузі тваринництва в Україні як основного споживача кормових добавок; оцінено стан ринку кормових добавок в Україні, охарактеризовано конкурентне середовище, яке на ньому склалося, основних учасників ринку; з'ясовано можливості використання головних драйверів росту ринку кормових добавок для забезпечення потреб споживачів відповідної продукції; обґрунтовано засади регулювання ринку кормових добавок, зокрема застосування державних регуляторних важелів; опрацьовано методику прогнозування перспективних параметрів ринку кормових добавок. Це дало змогу дисертантці обґрунтувати наукові принципи та рекомендації.

Варто зауважити важливість здійсненої класифікації кормових добавок як важливого допоміжного інструменту для гарантування, якості та безпечності кормових добавок (с. 47-51), на основі якої дисертантка розподілила ринок кормових добавок на основні сегменти та визначила ринкові ніші (с. 53-57).

Серед досягнень дисертантки слід виокремити пропозиції щодо регулюючої ролі держави, яка через процедуру державної реєстрації та постмаркетинговий нагляд створює бар'єри для входу та перебування на ринку неякісних чи небезпечних кормових добавок (с. 168-169, с. 172-174).

Заслужують на увагу концептуальні характеристики вітчизняного ринку кормових добавок, які визначають перспективи його розвитку (с. 160-161).

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації

Теоретичне значення одержаних результатів полягає в розробці теоретико-методологічних підходів щодо формування ринку кормових добавок. А практичне – у підвищенні ефективності функціонування ринку кормових добавок, удосконаленні системи відносин між учасниками цього ринку, що дасть змогу повніше використовувати їхній виробничий потенціал з урахуванням потреб партнерів та можливостей, які надає застосування кормових добавок. Практичне значення результатів дисертаційної роботи підтверджене відповідними довідками: Державного науково-дослідного контрольного інституту ветеринарних препаратів та кормових добавок, ПП «Кронос агро», а також Львівського національного університету природокористування.

Достовірність та повнота викладу основних положень, висновків та результатів дослідження

Дослідження проведено із застосуванням великої кількості монографічних та періодичних видань вітчизняних і зарубіжних учених, законодавчих актів, статистичних даних, які поряд із майстерністю дисертантки їх аналізувати та застосовувати наукові методи дослідження підтверджують достовірність і обґрунтованість сформованих наукових положень, висновків і рекомендацій.

Основні результати дисертації пройшли апробацію обговоренням і здобули позитивну оцінку на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

За результатами дослідження опубліковано 10 наукових праць, серед яких – 3 статті у наукових фахових та у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних, 4 публікації у матеріалах науково-практичних конференцій, 3 – в інших виданнях.

Ознайомлення з публікаціями Темненко С.М. у фахових виданнях дає підстави для висновку про достатньо повне відображення основних результатів

дослідження, які містять елементи наукової новизни, удосконалення теоретичних положень, організаційні рішення та прикладні рекомендації. Порухень академічної доброчесності в дисертаційній роботі та працях Темненко С.М. не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційного дослідження

Відзначаючи вагому теоретичну і практичну значущість дисертаційної роботи Темненко С.М., необхідно звернути увагу на деякі положення дисертації, які можуть слугувати підставою для дискусії, та окремі недоліки, зокрема:

1. У роботі ґрунтовно проаналізовані процеси розвитку галузі тваринництва в Україні, економічної ефективності виробництва продукції тваринництва (пит. 2.1) та виробництва кормових добавок (пит. 2.2). Утім належало би висновки аналізу доповнити визначенням тенденцій розвитку тваринництва за рахунок використання кормових добавок.

2. На с. 153-156 дисертації представлено матриці PEST та SWOT-аналізу розвитку виробництва кормових добавок та використання їх українськими виробниками. Водночас не висвітлена системна оцінка їхніх результатів.

3. Вважаю, що у ході дослідження варто було детальніше проаналізувати застосування інноваційних технологій у тваринницьких підприємствах як одного з важливих резервів розвитку ринку кормових добавок.

Загалом наведені зауваження не знижують наукової та практичної цінності проведеного дисертанткою дослідження і не впливають на загальний висновок. Робота є завершеною, оригінальною науковою працею і заслуговує позитивної оцінки.

Загальний висновок

Аналіз дисертації та опублікованих праць Темненко С. М. дає підстави для висновку, що дисертаційна робота на тему «Формування та розвиток ринку кормових добавок» є актуальним, цілісним науковим дослідженням, що характеризується науковою новизною, теоретичним і практичним значенням. У роботі отримано нові науково обґрунтовані результати, які дали змогу авторці

комплексно вирішити важливу наукову проблему, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних підходів і розробці практичних рекомендацій щодо формування ринку кормових добавок. За змістом дисертаційна робота, її науково-прикладні результати та висновки відповідають галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» та спеціальності 051 «Економіка».

Дисертаційна робота «Формування та розвиток ринку кормових добавок» – завершене наукове дослідження, що за структурою, змістом, оформленням та повнотою висвітлення результатів у наукових виданнях відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року зі змінами і доповненнями, а її авторка Темненко Софія Миколаївна заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Львівського національного
університету природокористування

Оксана ПРОКОПИШИН

